

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A gazdaság és a korszerű háború

*Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy,
a hadtudományok kandidátusa*

Az emberi társadalom fejlődése folyamán az osztálytársadalmak kialakulásával a háborúk az egész emberiség kísérő jelenségeivé váltak.

A háborúk, mégpedig minden eddigieknél pusztítóbbak és rombolóbbak napjainkban is kísértének, sőt egyes földrészekben állandó jelleggel folynak, megújulnak. Jelen időszakban a helyzet azonban lényegesen megváltozott, mert létezik a szocialista világrendszer, melynek alapvető érdeke a háború elkerülése, megakadályozása, népek boldogulásának biztosítása. A szocialista világrendszert e törekvéseiben a világ minden részén a haladó erők egyre nagyobb mértékben támogatják.

A kapitalizmus azonban korunk létező, jelentős erőt képviselő realitása, melynek alapvető természete nem változott meg, arról a szándékáról, hogy a szocialista világrendszert megsemmisítse nem mondott le. Ezért egy pillanatra sem tekinthetünk el hadseregünk erősítésétől, magas szintű felkészültségének biztosításáról.

Ha a háborúk történetét áttekintjük, akkor azt a következtetést is levonhatjuk, hogy a lezajlott háborúk óriási anyagi és emberi ráfordítást igényeltek, mely egyre hatalmasabb méreteket ölt. Pl. a II. VH-ban az elsőhöz viszonyítva a mozgósítottak létszáma 70 millió főről 110 millió főre növekedett, a fegyveres erők egy főjére eső gépi teljesítmény (LE) 0,3–0,4-ről 10-re emelkedett, a nemzeti jövedelem 23–35%-ával szemben annak 45–65%-át emésztette fel a háború. Amíg a II. VH-ban naponta átlagosan egy katonára 10 kg anyag került felhasználásra, addig ma már ez 80–100 kg-nál tart. A II. VH egy hadosztály erőivel egyperces tűzcsapás végrehajtásához 1,5–2 t, napjainkban már 40–60 t lőszer szükséges. A háború anyagi szükségletének megnövekedését jelzi az a tény is, hogy míg korábban a harcoló hadseregek anyagi szükségleteit a hadsereg létszámához viszonyítva elenyésző erők biztosították, addig napjainkban általánosságban kimondható, hogy a hadsereg állományának több, mint egyharmada arra hivatott, hogy a csapatok harcához és életéhez szükséges feltételeket biztosítsa.

Még élesebben kiütöközik ez a megállapítás, ha a hátország szerepének megváltozását vizsgáljuk. A korai kapitalizmus időszakában a hátország alapvetően a harcoló ember ellátását szolgálta, napjainkban azonban a háború sikeres megvívásához a teljes hátországnak aktívan és intenzíven közre kell működnie. Ezt a közreműködést tömören és lényegretörően fejezte ki az SZKP felhívása a NHH idején, mely így hangzott: „Mindent a frontnak!”

E jelszó valóraváltásán dolgozott a szovjet népek testvéri közössége, melynek eredményeként a hadüipari termelés a háború nehéz éveiben rohamosan növekedett, a hátszország új, korszerű fegyvereket adott a fasiszta erők megsemmisítésére. Jól érzékeltetik ezt a következő adatok: a háború alatt a Szovjet Fegyveres Erők hadtápjia az ipartól átvett és rendeltetési helyére eljuttatott több mint 108 ezer harci repülőgépet, 95 ezer harcokcsit és önjáró löveget, kb. 445 ezer 76 mm feletti táborig löveget és aknavetőt, 427 millió táborig löveg és aknavető lövedéket, 163 ezer mélységi bombát.

A front és a hátszország egysége, erőt, energiát nem kímélő közös harca és munkája végső soron a fasiszta erők teljes szétzúzásához, az emberi haladás legádázabb ellenségének megsemmisítéséhez vezetett.

Ez a rövid áttekintés jól érzékelteti a gazdaság háborúban betöltött szerepének fokozatos növekedését, meghatározó jellegének erősödését. Napjainkban a gazdaság egyrészt a háború gazdasági alapját, másfelől a technikai alapját képezi. A korszerű fegyverek előteremtését biztosítja s egyben a gazdaság fejlődésével párhuzamosan kiműveli azt az „emberanyagot” is, mely ezt a jelentős, de önmagában „holt erőt” mozgásba hozza.

A gazdaság és a hadászat egymással szoros összefüggésben és kölcsönhatásban van. Mint ahogy ismert, a háború nem más, mint a politika folytatása más eszközökkel – nevezetesen –, az erőszak eszközeivel. A gazdaság hatást gyakorol a háború jellegére, politikai céljaira, alapvető forrását képezi a háború politikai céljai elérésének és azáltal, hogy szolgáltatja a háború megvívásának eszközeit, hatást gyakorol a háború megvívásának módjaira. A hadászat a fegyveres erők háborúra való felkészítésének, a hadműveletek szervezésének és végrehajtásának és vezetésének elméletére és gyakorlatára terjed ki. A hadászat a katonai doktrína követelményeiből indul ki, az ország katonai, gazdasági, valamint erkölcsi és politikai lehetőségeire támaszkodik. A hadászat közvetlenül a politikából ered és annak van alárendelve. A kölcsönös ráhatás elve alapján a hadászat is közvetlenül hat a gazdaságra, mégpedig azon keresztül, hogy meghatározza a

- a háborúhoz szükséges fegyverrendszereket;
- szervezi a háborút és meghatározza az anyagi szükségleteket;
- meghatározza a hadikészletek létrehozásának elvét, rendjét és mértékét, valamint a gazdaság védelmével, életképességével kapcsolatos rendszabályokat.

A korszerű körülmények között számos új vonása tükrözi a gazdaság háborúban betöltött szerepét. A gazdasági lehetőségek és a katonai erő közötti kapcsolat sokoldalúvá és mélyebbé válik a korábnál. És itt nemcsak mennyiségi változásról van szó. A termelőerők fejlődése és az ipari technika gyorsütemű tökéletesedése hatalmas mértékben kiszélesíti a hadviselés gazdasági lehetőségeit. A katonai gépezet érdekében történik a termelőerők jelentős részének a felhasználása, a termelési ágak között az eszközök és tartalékok átcsoportosítása, a tudomány és a technika vívmányainak alkalmazása. A mai háborúk – írta Lenin – sokoldalúan próbára teszik minden nép anyagi és szellemi erőit.

„Az győz a háborúban, akinek több a tartaléka, több az erőforrása, ahol a néptömegekben több a kitartás.”¹

¹ Lenin művei 30. köt. 60. old. Szikra, 1953.

Engels szerint a háborúk menete és kimenetele függ a gazdasági fejlődéstől és nemcsak a „hadvezérek szabad akarata” határozza meg.

„... a hadseregek egész szervezete és harcmódja és ezzel együtt a győzelem és a vereség anyagi, azaz gazdasági feltételektől függőnek bizonyul: az ember és a fegyveranyagtól, tehát a népesség minőségétől és mennyiségétől és a technikától függőnek bizonyul.”²

A korszerű háború menetében és kimenetelében döntő szerepet játszik a szemben álló felek gazdaságának állapota. A háború, minden valószínűség szerint, nem fejeződik be a kezdetben mért kölcsönös rakéta-atomcsapásokkal. Ezért nagyon lényeges, hogy a gazdaság a háború folyamán is biztosítsa a harcoló csapatok fegyverekkel és más ellátmánnyal való utánpótlását.

Ilyen körülmények között nemcsak a meglévő, a hadviselő koalíciók jelenleg rendelkezésre álló ipari kapacitása lesz döntő jelentőségű, hanem az ipar életképessége és mozgékonyága is: az, hogy mennyire sebezhető maga az ipar és a közlekedés, továbbá, hogy a hadviselő felek mennyire képesek helyreállítani ipari termelésüket az atomcsapások után.

Igen nagy anyagi ráfordításokat igényel a haditechnika új típusainak, mindenekelőtt a rakétáknak és az atomfegyvereknek az előállítás. Pl. a II. VH időszakában (ezer dollárban) egy repülőgép 600–700 volt, napjainkban 9000 vagy több, a harckocsi 30–50, illetve 300–500. Ezek gyártása különösen magas követelményeket támaszt az iparral, valamint a tudományos technikai gondolkodás további fejlesztésével szemben. A fegyveres erőknél minden szükséges hadviselési eszközzel való ellátását a jelenlegi viszonyok között csakis a legnagyobb, gazdaságilag a legfejlettebb hatalmak képesek megoldani.

A szocialista világrendszer országai elsősorban a VSZ tagállamainak párt- és állami vezetői helyesen értelmezik napjaink problémáit, a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet velejáróit, határozott intézkedést tesznek az ország védelmi képességeinek erősítésére, annak bázisát képező gazdaság fejlesztésére. Ezt juttatta kifejezésre Kádár János elvtárs pártunk első titkára az MSZMP XII. kongresszusán tartott beszámolójában, amikor is azt mondta „Hadseregünk a mai korszerű követelmények színvonalán áll és a Varsói Szerződésbe tömörült fegyverbarátaival jó együttműködésben örökdió békés építőmunkánkon, védi hazánk suverenitását és függetlenségét.”³

Napjainkban egyik kérdésként a hadigazdaságtan érdeklődésének középpontjában a gazdaság honvédelemre való felkészítése áll. Szemtanúi és részesei vagyunk egy olyan munkának, folyamatnak, amelynek során éppen az elméleti kérdések tisztázásának hatására egyre konkrétabbá és sokoldalúbbá válik az ország védelmi képességét szolgáló gazdasági, hadigazdasági potenciál erősítése és a háborúra való felkészülés konkrét rendszabályainak kimunkálása.

Az ország védelemre való felkészítése jellegénél és terjedelménél fogva megköveteli a népgazdaság magas fejlettségi szintjét és anyagi bázisának állandó modernizálását, fejlesztését. Ez azt az összefüggést tükrözi, amely az ország gazdasági potenciálja és annak fejlesztési tendenciája, valamint az ország védelmi képességének foka és korszerűsítési lehetősége között van.

Az államvezetésre és az államigazgatásra bízva békében az ország honvédelmi felkészítésének minden oldalú irányítása, az erre vonatkozó párt- és állami

² Marx—Engels művei 20. köt. 167. old. Kossuth Kiadó, Bp. 1963.

³ Az MSZMP XII. kongresszusa 90. old. Kossuth Könyvkiadó, 1980.

határozatok alapján. Ha az államvezetés és az államigazgatás nem készül fel kellően a háborús feladatokra és a vezetés feltételei nem biztosítottak, akkor a győzelem kivívása még akkor is lehetetlenné válik, ha egyébként a szükséges katonai, anyagi, erkölcsi-politikai és tudományos-technikai potenciál rendelkezésre áll.

„A hazánkban végbement nagy társadalmi változás eredményeként a haza védelme, a függetlenség megőrzése ma már nemcsak a fegyveres erők, hanem az egész nép ügye. Mind általánosabb az a vélemény, hogy a honvédelem szorosan összefügg, eggyé válik a szocialista társadalom építésével. Pártunk és kormányunk honvédelmi politikájának alapja az, hogy a haza védelme erősítésének legfőbb biztosítója a becsületesen végzett, eredményes termelőmunka.”⁴

A fegyverzet és a harceszközök fejlődése jelentősen fokozza az ország védelmi képessége növelésének a népgazdaság mennyiségi és minőségi fejlettségi szintjétől való függőségét. Ez a következőkből adódik:

- növekszik az újfajta fegyverzet és haditechnikai eszközök szerkesztéséhez és gyártásához szükséges idő és holtmunka ráfordítás, ami a tevékenységre jutó költségek rendkívül gyors emelkedésében fejeződik ki;
- növekszik a csapatok legújabb fegyverzettel és harci technikával való felíttettsége, amit a fegyveres erők állományába kerülő fegyverek és felszerelési tárgyak meggyorsult erkölcsi kopása kísér;
- növekednek az újabb fegyverfajták és harceszközök rendszeresítésével együttjáró különböző járulékos ráfordítások.

Ezek alapján emelkednek a védelem anyagi-technikai alapjai megteremtésének költségei és ezzel azoknak a terveknek az anyagi kihatásai, amelyek az ország védelemre való felkészítése folytán hárulnak a népgazdaságra.

Napjainkban fokozódik az ország védelmi képességének a népgazdaság gazdasági-technikai lehetőségeitől és színvonalától való függősége és az, hogy a védelmi célú ráfordítások gyors növekedése mind nagyobb mértékben és meghatározott módon hatnak az ország gazdálkodására.

Mivel a *gazdaság háborúban betöltött szerepe* erősödött, így feltétlen tudatosabb, átfogóbb és határozottabb tevékenységet kell kifejteni mind a katonai, mind az állami és pártvezetésnek.

E tekintetben komplex rendszabályok megvalósítását kell biztosítani, mely átfogja végső soron az egész társadalmat, kihat az ország gazdasági fejlesztésére vonatkozó rövid, közép és hosszabbtávú terveinek kidolgozására, melynek során számításba kell venni mind a külső, mind a belső körülményeket meghatározó feltételeket.

A gazdaság háborúra történő előkészítése bonyolult folyamat, amelyet abból a célból kell megvalósítani, hogy olyan gazdasági feltételek kerüljenek kialakításra, amelyek maximálisan biztosítják a korszerű háború megvívásának anyagi szükségleteit.

Az ország gazdasági felkészítésére batást gyakorolnak:

- a karonapolitikai helyzet, a várható ellenség és saját csapatok erőviszonya;
- a jövő háborújának várható jellege;
- a tudomány fejlettségi szintje;

⁴ Népszabadság, 1971, június 24.

- a lakosság lélekszáma;
- a fegyveres erők állománya;
- a felek hadászati helyzete;
- a meglévő stratégiai tartalékok;
- a szövetségi rendszer által nyújtott lehetőségek.

Az ország gazdasági felkészítése a korszerű háború eredményes megvívásához magába foglalja:

- a szükséges gazdasági potenciál létrehozását;
- a tudomány és technika fejlesztését;
- az ipari, gazdasági üzemek racionális elhelyezését;
- a szükségletnek megfelelő tartalékok létrehozását;
- a gazdaság mozgósításának előkészítését;
- állami tartalékok létrehozását a stratégiai nyersanyagokból;
- a lakosság felkészítését;
- a népgazdaság vezetésének megszervezését;
- a hadszíntér előkészítését.

Ennek érdekében a népgazdaság valamennyi ágazatának arányos fejlesztését kell megoldani, ezáltal biztosítva a megnövekedett igények kielégítését, a haditechnikai fölény létrehozását és a népgazdaság haditermelésre történő gyors átállításának feltételeit.

A felsorolt rendszabályok megvalósítása egyenként és összességében is hatalmas erőfeszítést, tudományosan megalapozott előrelátó tevékenységet igényel. Különösen fontos napjainkban, amikor a nemzetközi imperializmus agresszív tevékenysége hallatlan mérvű fegyverkezési versenyhez vezet, amikor a haditechnikai eszközök fejlődése és azok ára szinte követhetetlen. Ezt igazolják a NATO fejlesztésével kapcsolatos rendelkezésünkre álló adatok. Napjainkra az USA és a NATO katonapolitikai vezetése a nyugat-európai hadszíntereken a szövetséges fegyveres erők hatalmas csoportosítását hozta létre. Jelenleg a NATO fegyveres erők állományába mintegy 2,5 millió fő, 58 hadosztály, 268 hadműveleti-harcászati rakéta, mintegy 12 500 db tüzérségi löveg és aknavető (amelyből több mint 1000 db atomlövődék kilövésére alkalmas), 12 350 db harckocsi, 2700 db harci repülőgép (amelyből közel 800 db atombomba hordozására is alkalmas) és kb. 1800 hadihajó tartozik.

A NATO tagállamok 1979–80. évi katonai költségvetéseiben tükröződnek a katonai erőviszonyok megváltoztatására tett erőfeszítések. A katonai kiadások együttesen 206,2 milliárd dollárt tesznek ki, mely az előző évi kiadásoknál 10,8%-kal magasabbak. A NATO-n belül az USA katonai kiadásai 6,8%-kal, az európai NATO tagállamoké 18,8%-kal emelkedett.

A baza, a szocializmus vívmányainak védelme azonban nem lehet kereskedelmi ügylet. Erőnk, lehetőségeink függvényében létre kell hozni azokat a feltételeket, amelyek békében és háborúban egyaránt biztosítják országunk függetlenségének védelmét, a szövetségi kötelezettségeinkből ránk háruló feladatok sikeres teljesítését.

Az ország gazdaságának háborúra történő felkészítésére vonatkozó rendszabályok közül csak néhány, általam aktuálisnak vélt rendszabály magyarázatára térek ki, így a:

- gazdaság mozgósításának előkészítésére;

- a népgazdaság vezetésének megszervezésére;
- a hadszíntér előkészítésére.

A *népgazdaság mozgósításának előkészítését* abból a célból kell megvalósítani, hogy biztosítsuk az ország (koalíció) népgazdaságának, élettevékenységének gyors átalakítását a fegyveres erők és a lakosság valamennyi szükségletének kielégítése érdekében.

Magába foglal egy sor rendszabályt:

- az ipar és mezőgazdaság, a közlekedés mozgósítását;
- a tudományos kutatóintézetek munkájának átalakítását;
- új hadiipari üzemek szétbontakozását, építését;
- a munkaerő újraelosztását, a káderek képzését, átképzését;
- a pénzügyi és külkereskedelmi rendszer átalakítását;
- a vezetés újjászervezését.

A gazdaság helyzetétől alapvetően függenek:

- a fegyveres erők állománya;
- a hadsereg szervezeti struktúrája és technikai felszereltsége;
- a haditevékenységek folytatásának módjai és formái;
- a katonai elmélet, a haditevékenység megvívására vonatkozó elvek és nézetek.

A hadszíntér előkészítése komplex, az állam és a fegyveres erők által megvalósítandó rendszabályokat foglalja magában.

Ennek során alapvetően a jövő háborújának jellegéből kell kiindulni és abból, hogy egy világháború mindenképpen koalíciós jelleget fog öltetni.

Ilyen tényezőket kell számításba venni:

1. A hadszínteret úgy kell előkészíteni, hogy az biztosítsa a haditevékenység eredményes folytatását mind hagyományos, mind tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között.

2. Az ellenség váratlan támadásának meghiúsítása érdekében a fegyveres erők egy jelentős részét állandóan harcra kész állapotban kell tartani.

3. Győzelem csak a haderőnemek összehangolt tevékenységével biztosítható, ezért a hadszínteret valamennyi haderőnem egyetemleges érdekeinek megfelelően kell előkészíteni alapvető védelmére.

4. A hadszínteret viszonylag egy hosszabb háború megvívásából származó következményeknek megfelelően kell berendezni.

5. Az előkészítés során azt is számításba kell venni, hogy a fegyveres erők egy része a háború folyamán bontakozik szét.

A hadszínteret békében annak teljes mélységében kell előkészíteni és berendezni.

A hadszíntérelőkészítés célja:

1. A fegyveres erők magas fokú harcalképességének biztosítása a meghatározott feladatok végrehajtásához, alapvető figyelemmel a stratégiai rendeltetésű rakétacsapatokra.

2. A fegyveres erők, kiemelten a stratégiai rendeltetésű rakétacsapatok harcalképességének védelme és megőrzése.

3. Kedvező feltételek létrehozása az ellenség támadásának visszaveréséhez, a mozgósítás befejezéséhez, a hadműveleti szétbontakozáshoz, valamint a támadásba való átmenethez.

4. A szilárd és megbízható védelem feltételeinek megteremtése azokban az irányokban, ahol nem támadunk.

5. A vezetés, híradás, hadtápbiztosítás életképességének és szilárdságának biztosítása.

A hadszíntérelőkészítés, mint ahogy utaltam rá komplex rendszabályok megvalósítását követeli, melyeket egyrészt az állami szervek, másrészt a fegyveres erők váltják valóra.

Az állam által megvalósítandó rendszabályok:

1. A közlekedési hálózat fejlesztése.
2. Az állami vezetési rendszer előkészítése.
3. Energia, meteorológiai, geodéziai biztosítás.
4. A hadtápbiztosítás feltételeinek megteremtése.
5. A polgári védelem megszervezése.

A fegyveres erők megvalósításának általános, valamennyi haderőnem speciális, egyes haderőnemek, fegyvernemek alkalmazását szolgáló rendszabályok:

Általános:

1. Közlekedési hálózat kifejlesztése az álláskörletekhez, víziakadályokon való átkeléshez.
2. A vezetési pontok kiépítése.
3. A hadszíntér csapathíradásának megszervezése.
4. A hadszíntér geodéziai hálózatának kifejlesztése.
5. Csapatok mozgókészleteinek létrehozása a hadtápbiztosítás rendszerének kialakítása.
6. Hadműveleti álcázás.

A népgazdaság vezetésének megszervezése, a népgazdaság háborúra történő felkészítése, majd a háború kitörése utáni működése szempontjából nélkülözhetetlen és meghatározó jelleggel bíró feladat. Ebből a szempontból elsőrendű jelentőségű annak a mechanizmusnak, működési rendnek a kialakítása, amely biztosítja békeidőszakban a népgazdaság felkészítésével kapcsolatos követelmények egyeztetését, az e célra rendelkezésre álló anyagi javak a feladatokkal összhangban történő felhasználását, a felkészítés különböző elemeinek arányos fejlesztését; a politikai feszültség időszakában azon rendszabályok időbeni bevezetését, amelyek lehetővé teszik a népgazdaság eszkalációs felkészítését; a háború kitörése esetén az egész népgazdaság haditermelésre történő gyors átállítását, a hadiipari termelés állandó növelését.

A tervszerű működési rend kialakítása mellett gondoskodni kell a vezetés feltételeinek, vezetési pontok, híradás, ellátás rendszerének kiépítéséről és az összefüggő területek közös és rendszeres gyakoroltatásáról.

Ez nagyon megtérülő „befektetés”, mert ha a vezetés nincs rendben, akkor nem biztosítható a rendelkezésre álló javak hatékony és tervszerű felhasználása, a háborús szükségletek időbeni kielégítése.

Korunk alapvető tartalmát a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet, a szocializmus végleges és világméretű győzelmének a kivívása képezi.

Befejezés és összefoglalásként megállapítható, hogy korunkban a gazdaság és a háború sokoldalú és bonyolult kapcsolatban állnak.

A gazdaság bázisát képezi a háborúnak és meghatározó jellege van a győzelem kivívása szempontjából.

A gazdaság szerepének fokozódása a tömegpusztító fegyverek széles körű elterjedése kapcsán a gazdaság háborúra történő felkészítése sokoldalú, tudományosan megalapozott munkát igényel, melyben a honvédelem vezetésének alkotó aktív közreműködése szükséges.

Különösen fontos jelentőséggel bír a háború várható jellegének helyes megítélése, ennek kapcsán azon rendszabályok helyes meghatározása, amelyek biztosítják:

- a politikai feszültség időszakában a gazdaság átállításával, a termelés fokozásával kapcsolatos intézkedések megtételét;
- a gazdaság mozgósítását;
- a gazdaság teljes átállítását a háború és a nép szükségleteinek teljes kielégítését;
- a gazdaság védelmét;
- a háborús vezetésre való áttérést.

Természetes, hogy ezen rendszabályok csak akkor válhatnak valósággá, ha ezek előkészítése az állami öt éves, éves tervek megvalósítása folyamán realizálódik.

Napjainkban abból kiindulva, hogy a különböző katonai csoportosítások egy jelentős része olyan helyzetben van, hogy lényegében minden külön mozgósítás nélkül azonnal képes a haditevékenység megkezdésére, szükségessé válik már békeidőszakban jelentős mennyiségű anyag és technikai eszköz felhalmozása a háborús szükségletek biztosítására.

A szocialista világrendszer, a Varsói Szerződés létezése kedvezően befolyásolja a gazdaság háborúra történő felkészítését, mert a baráti együttműködés és kölcsönös segítség megvalósulása lehetővé teszi erőink és eszközeink hatékonyabb felhasználását, a háborús szükségletek teljesebb kielégítését, az országaink védelmi alapját képező gazdasági és hadipotenciál állandó fejlesztését. Ragyogóan bizonyítja ezt a Varsói Szerződés fennállásának 25 éve, melynek folyamán hadseregeink megerősödtek, korszerű fegyverekkel kerültek felszerelésre és képesek szocialista vívmányaink szilárd védelmére, szükség esetén bármilyen agresszor megsemmisítésére.

A felhasznált irodalom és dokumentum jegyzéke:

1. Lenin Válogatott Művei II. és III. (Kossuth Könyvkiadó 1977.)
2. Marx-Engels Művei 13. kötet (Budapest 1965.)
3. A marxizmus-leninizmus a háborúról és a hadseregről. (Zrínyi Katonai Kiadó 1972.)
4. Tisztek Könyvtára: Háború, hadserceg, hadtudomány. (Zrínyi Katonai Kiadó 1965.)
5. A. A. Grecskó: A szovjet állam fegyveres erői. (Zrínyi Kat. Kiadó 1976.)
6. Hajma Lajos: Nyugati szakírók a háborúról. (Zrínyi Kat. Kiadó 1968.)
7. Dr. Starcz Ferenc: Az imperialista hadigazdaság főbb ellentmondásai. (Zrínyi Katonai Kiadó 1964.)

8. Waclaw Stankiewicz: Hadigazdaságtan. (1970)
9. Dr. Thürmer Gyula alez.: A fegyveres küzdelem és a gazdaság. (Zrínyi Katonai Kiadó 1977.)
10. Bognár Károly: Országvédelem. Korszerű honvédelem. (Zrínyi Katonai Kiadó 1974.)
11. Patkó Imre: „Szuper Hatalom” és kisországok. (Kossuth Könyvkiadó 1975.)
12. Hadigazdasági és katonai gazdálkodási cikkgyűjtemény. (MN HTI 1974.)
13. Voennaja Müszl 1977. könyv alakban kiadva.
14. M. Gladkov: A hadigazdaság elméletéről. (Voennaja Müszl 1974/3. és 5. szám.)
15. A. Kornyienkó: Néhány burzsoá hadigazdasági koncepció kritikájához (Voennaja Müszl 1974/9. szám.)
16. C. A. Bortyenev: Gazdasági potenciál: struktúra, a növekedés tényezői mozgékonyság. (Voennaja Müszl 1976/4. szám.)
17. A. A. Gurov: A korszerű imperializmus hadigazdasági integrációjának kérdéséhez. (Voennaja Müszl 1977/7. szám.)
18. A. C. Szuhogurov: A párt gazdasági stratégiája és az ország védelme gazdasági alapjainak további fejlesztése. (Voennaja Müszl 1978/3. szám.)
19. M. C. Gladkov: Az ország védelme gazdasági biztosításának lenini elvei. (Voennaja Müszl 1978/4. szám.)
20. A. Plehov: A gazdasági potenciál és az ország katonai ereje. (Till i Sznabzsényije 1977/7. szám.)
21. Előadásos propaganda anyag a Néphadseregben: A termelés internacionalizálásának folyamata. A szocialista országok gazdasági, politikai és katonai integrációjának kérdései. (MN Pol. F. Prop. osztály 1978.)